

Een icoon

Daan Roosegaarde wil geen nieuwe vazen en stoelen bedenken. Hij wil ontwerpen om het leven te verbeteren. De sociaal ontwerper/kunstenaar maakt dat concreet door in hartje Beijing smog uit de lucht te filteren. Van het opgevangen koolstof maakt hij juwelen. Het zijn iconen voor morgen, die wereldwijd de aandacht trekken. Roosegaarde is een icoon voor Nederland, met zijn ‘design to improve life’.

BIOGRAPHY **DAAN ROOSEGAARDE**

✦ TEKST HETTY NIETSC ✦ FOTOGRAFIE CHRIS DE BODE

Iedere bezoeker krijgt van de sociaal ontwerper eerst een rondgang door zijn ‘laboratorium’, verstopt in de troosteloze ambiance van een Waddinxveens industrieterrein. Een gezelschap technuten en ontwerpers – in wisselende samenstelling – broedt hier maanden op ogenschijnlijk onmogelijke concepten. Want wie tegen Daan Roosegaarde (1979) zegt dat iets niet kan, mag verwachten dat hij er juist mee aan de slag gaat. We kennen Roosegaarde als winnaar van tal van prijzen, als veelgevraagd spreker en VPRO-zomergast van vorig jaar. Met zijn tot op de seconde voorbereide televisieavond kreeg hij landelijke bekendheid. “De reacties waren overweldigend, emotioneel ook.” Er reisden zelfs mensen af naar Waddinxveen om hem handgeschreven brieven te overhandigen, zo onder de indruk waren ze van zijn bijna geniale pogingen om de natuur zelf de problemen van ons mensen te laten oplossen. Want: waarom een stekker in het stopcontact steken als er vuurvliegjes en lichtgevende planten en kwallen bestaan?

De rondleiding voert ons langs een maquette van een smogvrij park dat hij in Beijing aanlegt. Laserstralen laten zien waar de vuile mist nog hangt. Waar de lucht schoon is, zie je geen scherpe groene straal. Roosegaarde gaat langs een prototype van de lotusbloem die gemaakt is van een folie dat op menselijke warmte reageert. Langs een maquette van een enorme wand die in Schiphol moet komen: van 3D-wolken, lichtgevend en richtinggevend. Traag oplichtende LED-lampen, die als de zon door de wolken schijnen, wijzen de passagiers de weg naar de douane. Ten slotte passeren we ook een wandmeubel waarin de vele publicaties over Roosegaarde hoog en slordig liggen opgestapeld. Op de bovenste plank staan – onder het stof – alle awards die hij mocht ontvangen. “We gaan slecht met onze prijzen om, ha ha!”

Hij vertelt dat hij het proces – hoe hij tot zijn projecten komt en met wie hij samenwerkt – bijna nog belangrijker vindt dan het project zelf. Herhaaldelijk valt de naam Heijmans, de bouw-gigant waarmee hij samenwerkt om te kijken of er snelwegen kunnen komen die niet meer door lampen maar door lichtgevende materialen worden verlicht. In het Brabantse Nuenen is hij momenteel een lichtgevend fietspad aan het aanleggen. Hij neemt ons mee naar een donkere ruimte waar we zo’n lichtgevende stoeptegels bewonderen. Let wel: echt bewonderen, want deze stoeptegels zijn mooi! Er is een materiaal in verwerkt dat ’s nachts een uur of acht het overdag opgeslagen licht uitstraalt.

Straks zal het pad in de nacht als een lichtgevende ketting door het Brabantse park kronkelen. Wat zal het een sensatie zijn eroverheen te fietsen. Juist dat is de bedoeling van Roosegaarde, dat ‘er iets met je gebeurt als je daar je weg vindt’. Roosegaarde: “Het gaat mij er niet om potjes lichtgevende verf te verkopen. Ik wil samen met Heijmans producten bedenken en ontwikkelen, over een periode van jaren. Zo hebben we niet één idee, maar wel twintig ideeën. We waren bezig met de slimme snelwegen en opeens kregen we de vraag voorgelegd of het ook kon op fietspaden, bijvoorbeeld in Nuenen. Daar hadden we nog niet over nagedacht. Daar kwam de ANWB mee, een cadeautje!”

In Beijing, de hoofdstad van China die onder een deken van smog moeite heeft met ademen, mocht Daan een smogvrij park aanleggen. Hij pakt er een laboratoriumbakje bij, vol zwart gruis. En hij pakt er een ander doosje bij met prototypes van ontwerpen voor ringen waarin dat zwarte gruis in het glas is verwerkt. “Zo wordt iets wat problematisch is, poëtisch. En de winst die we met die ringen maken, investeren we in meer smogvrije parken. Wie zo’n ring koopt, doneert eigenlijk duizend vierkante meter schone lucht aan Beijing.”

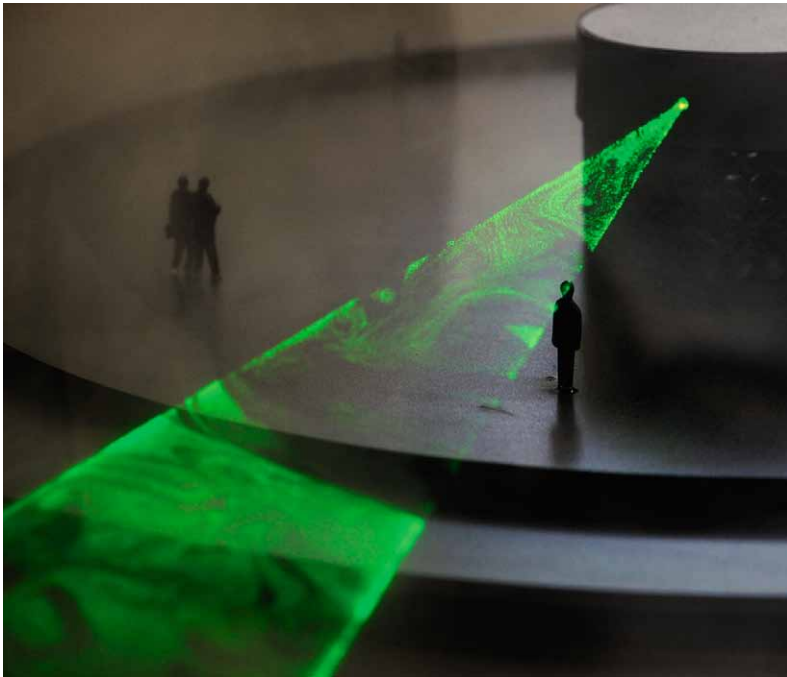
“Ik geloof niet meer in objecten maar in landschappen, de architectuur van de afwezigheid”

Hoe haal je die smog uit de lucht?

“Met een elektronische smogstofzuiger. We werken samen met Bob Ursem, een fijnstofexpert van de TU Delft, en ENS Europe. Dat zijn partijen die al heel lang bezig zijn met zowel indoor als outdoor luchtreiniging. Ze werken veel in ziekenhuizen, waar de lucht perfect moet zijn. Ik had het idee om een plek van de toekomst te maken. Een plek die de schoonste plek van Beijing moest zijn en in de toekomst als een incentive te gebruiken is om die hele stad schoon te krijgen. We gebruiken dus een elektronische stofzuiger in de buitenlucht. Vieze lucht wordt opgezogen en gereinigd op nano-niveau, op een manier die een normaal filter nooit zou redden.”

Wat volgt is een ingewikkeld verhaal over mist die neutraal is, op een ionisch niveau wordt opgeladen, positief wordt, over het vervolgens kunnen wegtrekken van vuile deeltjes en het ontstaan van brandschone lucht. Die schone lucht krijgt een

Een zakje zwart stof, opgevangen uit de vuile lucht in Beijing, die zichtbaar wordt gemaakt door een maquette met laserlicht.

BIOGRAPHY DAAN ROOSEGAARDE

	Geboren Nieuwkoop, 1979
	Opleiding 1979 - 1999 Kunstacademie Arnhem 2001 - 2003 Kunstacademie Enschede (cum laude) 2003 - 2005 Postgraduate Berlage Instituut
	Loopbaan en projecten 2006 - heden Studio Roosegaarde, Waddinxveen/Shanghai
	2006 - 2011 Lunar, GGz Breda Dune in CBK Rotterdam Liquid Space, Oeral Terschelling Sustainable Dance Floor Club WATT Rotterdam
	2011 - heden Van Gogh fietspad in Nuenen First Smart Highway in Brabant Lotus Dome in Lille
	Recente prijzen INDEX Design Award Kopenhagen World Technology Award Dutch Design Award Charlotte Köhler Award China's Most Succesfull Design Award
	Tentoonstellingen Rijksmuseum Amsterdam Tate Modern National Museum Tokyo Victoria and Albert Museum Londen Helsinki Design Museum Vitra Design Museum Parijs
	Privé ongetrouwd, geen kinderen

› ‘duwtje’. Roosegaarde bouwt er een ‘randje’ omheen en zo ontstaat er een flow van schone lucht waar de vieze lucht geen toegang meer toe krijgt. Roosegaarde: “Zo creëer je een bubbel van schone lucht in de stad, waar je doorheen kunt lopen. Dat merk je, ruik je, voel je en ga je zien. Als je er een laser doorheen knalt dan zie je bij de vieze lucht de laserlijn nog wel en bij de schone lucht niet meer. Dat vind ik ook mooi: dat de afwezigheid van materie het design is. Een architectuur van absentie.”

Smogprobleem opgelost?
“Nee, dat hebben we nooit beweerd. Het is vooral bedoeld om te laten zien wat de toekomst ons brengen zal. Het zorgt ervoor dat mensen zich niet alleen belastingbetaler voelen, maar ook betrokken burger. Ze gaan denken: shit, wat kan ik doen? Het maakt een idee tastbaar.”

Ook met schoonheid mensen verleiden tot...
“Ja, ja, zeker. En afhankelijk van dat idee ga je nadenken over hoe dat eruit moet zien. Moet het bijvoorbeeld bewegen of reageren? Welk verhaal willen we uitlokken? Dan pas duiken we de materie in. We zoeken naar de grens van wat wel en niet kan. We noemen dat Maya: Most Advanced Yet Acceptable. Lichtgevende bomen bijvoorbeeld, dan zit je wel tegen de randjes aan te schuren. We hadden ook gewoon kunnen kopiëren waar we al succes mee hadden. Maar dat vind ik erg suf.”

Ben je van jongs afaan bezig geweest met hoe mensen duurzaam kunnen leven?
“Ik ben altijd bezig geweest met het verpersoonlijken van de ruimte. Ik groeide op in het gebied van de Nieuwkoopse Plassen en was altijd bezig met boomhutten bouwen, spelen met de natuur, eigen dingen maken, een eigen plek creëren. Later verdwijnen de hamers en de spijkers en zoek je met andere whizzkids naar nieuwe gereedschappen. Ik zoek altijd naar beweging, naar dingen die niet statisch zijn. Met een schilderij kun je het niet vertellen, dat is statisch.”

Uitkomen bij dat materiaal dat beweegt, dat moet een eureka-moment zijn geweest.
“Ja, je probeert iets in beweging te krijgen. Er is al geheugenmetaal maar dat is vrij duur en het kost heel veel energie. En toen dacht ik: waarom moet het van metaal zijn? En toen kwamen we uit op dit materiaal, als een folie. Als ik mijn warme handen er vlakbij houd, vouwen de blaadjes zich open. Als het koud wordt dan sluiten ze zich. Het heeft acht maanden geduurd om hierop uit te komen. Steeds weer uitproberen, prototypes uittesten in de natuur, je afvragen: hoe beweegt een zonnebloem met de zon mee?”

Je werkt samen met DSM, met Heijmans, met Schiphol, met Interface, dat zijn grote partijen.
“Ja, ook die grote bedrijven zijn op zoek naar de nieuwe wereld. Zij hebben een enorme schatkamer aan technologie en materialen, heel veel verborgen kapitaal. Ik weet: er is altijd een antwoord, maar op welke vraag? Ik probeer assertief en infinitief te denken en maak dan heel andere koppelingen waardoor je toepassingen voor vindingen bedenkt waar zij zelf niet zo snel aan denken.”

Geef eens een voorbeeld.
“Een bedrijf was bezig met lichtgevende eiwitten als drankje, maar de drankindustrie kon daar niks mee. Ik bedenk dan dat je diezelfde eiwitten ook kunt gebruiken in sloten, dus bij algen die licht geven. Als je die sloten langs fietspaden legt, heb je geen lantaarnpalen nodig. Zo heb ik meer ideeën en mag ik gebruikmaken van slimme mensen die bij die grote bedrijven werken. Dan praat je vier, vijf maanden met elkaar en dan rolt daar vanzelf een project uit.”

“Ik wil niet decoreren, ik wil hervormen”

Hoe groot de bedrijven ook zijn, Roosegaarde houdt zelf altijd de regie. “Wij vinden dat je vaker ‘nee’ moet zeggen om een goeie ‘ja’ te krijgen. Dus: keep it special. Het is research en development. Je moet partijen hebben die de eerste willen zijn en die iets nieuws willen hebben. En ook het lef hebben om te investeren. Miljoenen, als het moet.”

Zie je deze manier van denken ook bij andere designers?
“Te weinig. Ik was vorig jaar ambassadeur van de Dutch Designweek en ik voelde er toch niet echt een verlangen naar de toekomst. Weinig nieuwsgierigheid.”

Waar merkte je dat aan?
“Natuurlijk heeft iedereen recht op z’n eigen ding en niks moet. Je kunt stoelen en vazen ontwerpen, maar dat is niets voor mij. Ik wil niet decoreren, ik wil hervormen. En ik geloof niet meer in objecten maar in landschappen. Meer dan ooit is er behoefte aan nieuwe ideeën.”

Waarom nu meer dan ooit?
“Omdat het oude aan het crashen is. Bedrijven en overheden zien ook: dit is shit, dit gaat niet goed. En dan is daar de rol van de designer. Op een nieuwe playground, de stad met smog. Of: wat leren we van de sterrenhemel? Wij zijn heel erg bezig met nadenken over de vraag: hoe kunnen we verlichten zonder dat er kabels aan te pas komen? En dat nadenken over licht gaat meer over biotechnologie en natuurkunde dan dat het iets met een sensor en een LED-je te maken heeft. Er zit steeds minder hardware in het object zelf, het wordt steeds vloeibaarder. Maar de weg ernaartoe is wel hightech. Ons allerbelangrijkste uitgangspunt is: design to improve life.”

Word jij ondersteund door mensen die Nederland tot innovatieland moeten maken?
“Ik merk dat er hier in Nederland heel veel ‘zacht kapitaal’ is in de vorm van ondersteuning door mensen die er toe doen. Het koninklijk huis is heel belangrijk daarin, maar ook politici als Jet Bussemaker en Melanie Schulz hebben naar buiten toe onze projecten gesteund. Bussemaker heeft echt geholpen om dat smogvrije park in Beijing te verwezenlijken. Schulz zei gewoon tegen haar ambtenaren: ‘Ik wil ook zo’n slimme snelweg op de Afsluitdijk, regel het maar.’ En dan zie je die ambtenaren kijken van: uuuuh, hoe gaan we dat doen? Trouwens, wat zacht kapitaal betreft: de ambassades over de hele wereld zijn voor ons bloody goud waard geweest, vooral die in China en in Japan. Waar nodig hebben ze de weg bereid.”

Waar droom je nog van?
“Hetzelfde, maar dan meer. Ik droom van een 3D-printer die ik in mijn neuronen kan stoppen waarna alles er automatisch uit komt gerold. Dan heb ik niemand meer nodig, kan ik lekker alles zelf doen, ha ha.” ■